

JAG DRÖMMER OM FOLKHÖGSKOLAN

(en följetong)

Stewe Claeson

Sista kapitlet (18). Tre spikar i kistan.

Under de senaste månaderna har jag varit med om två (eller kanske skall jag säga tre) händelser som gör att jag nu tycker det kan få vara dags att sätta stopp för

drömmeriet. Det är elva år sedan jag gick i pension och jag inser att det inte lönar sig att planera för nya häftiga tilltag inom folkhögskolan, för ingen kommer att be mig genomföra dem.

Men det är trots allt inte därför jag denna gång sätter stopp.

Ofta är det rena tillfälligheter som gör att man får en oavvislig tankeställare. De tre saker jag nämnde inledningsvis var just sådana. Man är oförberedd, och så bara händer något, och det är rena tillfälligheten. Man kunde ju tycka att man, efter ett liv i folkhögskolan, sällan blir särskilt överraskad längre, vi minns ju alla hur allt hela tiden hände och hur man som oftast fick ta det som hände "på studs".

Hur som helst. Tre händelser.

Först något som jag antar att många av er vid det här laget varit med om, och kanske har ni som jag tyckt det vara obehagligt att bli påmind om, inte bara hur gammal man blivit, utan hur länge sedan saker och ting inträffade som man själv minns alldeles tydligt. Jag deltog i VI-båtens litterära resor i våras och när jag satt vid ett av borden för att signera min bok ställde sig en reslig äldre herre framför mig. Han ville inte ha boken, den hade han redan, nej, han såg bara på mig och frågade sedan, vänligt, om jag kände igen honom. Ni vet hur det är; det gäller att inte såra någon – men har ju gubevars träffat ett antal tusen kursdeltagare och andra under ett långt folkhögskoleliv. Jag sa att jag inte kunde placera honom. Mannen sa, fortfarande med ett stort vänligt leende, att han, sedan han gick i pension, funderat på att ta kontakt med mig. Och så kom det: "Jag har alltid kommit ihåg just dina lektioner som några av de roligaste jag var med om."

Denne äldre herre var en av mina elever. Du milde! Vi redde naturligtvis ut det, för lite över femtio år sedan hade han varit med i en av mina teatergrupper på Malung. Och efter en stunds samtal kunde jag genom den distingerade gentlemannens leende skymta den unge gänglige pojken drag, hur han lyfte strålkastare och i gymnastiksalens tillfälliga teaterlokal feluttalade Sofokles repliker.

Men det var som om vi talade om en annan tidsålder när vi började minnas tillsammans, den och den, och sedan hur livet for fram, och barn, och arbeten, och, ja ni vet ju. Men ett halvt sekel! Den oavvisliga insikten att man faktiskt är gammal, att något faktiskt är över. Lusten att skriva om amatörteatern och folkbildningen måste jag således stävja.

Så den **andra** anledningen: den är av ett annat slag, men har samma basingredienser. Jag satt på en krog i Mellansverige tillsammans med några vänner och vid bordet intill ett högljutt gäng som firade någons födelsedag. Ganska snart framgick det att personerna arbetade på folkhögskola, men jag kände inte någon av dem. De berättade, och som alltid i sådana sammanhang, berättade de om folk de mött, personer de arbetat tillsammans med, händelser de varit med om eller hört talas om, hela tiden med folkhögskolan som bas, och jag kunde inte låta bli att med ena örat lyssna till dem, medan jag med det andra försökte uppfatta vårt eget bordssamtal. Jag älskar ju historier, inte minst sådana som har med vår skolform att göra och så hör jag plötsligt en av de medelålders kvinnorna, som tveklöst hörde till det som litet oegentligt kallats *övrig* personal, ett uttryck jag ondgjort mig över tidigare i denna drömserie, jag hör henne berätta om en rektor någonstans som i klapprande trätofflor hoppade jämfota in på kontoret och skrämde bort en av den där gamla tidens handelsresande som kommit för att visa det allra senaste inom klisterlappar och gem. Många av er har mött honom, han brukade komma, i kostym och vit skjorta, och just den dagen var det alltid dans på stadshotellet... Jag satt alldeles stilla. Nu är det sannerligen dags att dra sig tillbaka, tänkte jag.

Det jag gjort mig skyldig till ingår numera i myterna! Jag mindes mycket väl den gången jag rufsade till mig i håret, hissade upp byxorna så att jag såg ut som Halvan, tog på trätofflorna och jämfotaskuttande skrämde bort den fjant som mina sekreterare sedan länge var hjärtligt trötta på. Hej, sa jag och hälsade, och med en röst som Hönebjär la jag till: '*det e ja som e råktorn*'. Han kom aldrig tillbaka.

Fast här, tusen år senare, kom han tillbaka. Och jag gav mig inte till känna. Jag bara upplevde med stor besvärande tydlighet att det var så längesedan, och att jag inte längre behöver skrämma bort handelsresande – de finns väl knappast längre?

Vid vårt eget bord fortsatte vi att diskutera hur man skall bemöta sverigedemokraterna och den växande fascismen. Och huruvida det vore möjligt att starta en verksamhet inom folkbildningen med just det uttalade syftet: bekämpa växande intolerans. Och medan samtalet fortsatte tänkte jag att det kanske redan finns massor av sådana initiativ idag – men jag ser dem inte. Jag är bortom det där. Det jag drömmer om är alltid om en tid när jag kunde, och fick, verka.

Så den slutgiltiga spiken i kistan; den **tredje** händelsen. Inbjuden att tala om folkbildning för en skolas hela personal och dess styrelseledamöter. Jag var i mitt esse. Från danskt 1840-tal till dagens tidsavtalsvanvett. Jag höll i gång som en gammaldags ståuppare. Sedan kaffe i matsalen. En kvinna, som berättade att hon ledde en kurs med natur- och hälsoprofil, vände sig till mig och sa att det hade varit spännande. Och så kom det: "Du pratade flera gånger om en författare som hette Gruntevik, det verkade väldigt användbart, har han skrivit något?"

Det blir allt svårare att planera för framtida kurser och nytänkande verksamhet. Och drömmer jag så drömmer jag om det som var, och det gör vi ju allesammans, så varför skriva mer om sådant? Jag skall försöka vara vaken ett antal år framåt, det är det enda jag kan lova, när jag nu avslutar den här följetongen.

"...Ingen kan give mere end han har, og kun Erfaring kan lære *hvormeget* deraf Folket baade kan finde Smag i og ordentlig fordøie."

N F S Grundtvig (Bøn og Begreb om en dansk Høiskole i Soer, 1840)